

sveta a Boha. Autor uvádza, že tomuto problému zodpovedá i spôsob Barthovho prístupu k *Evangeliu*, k chápaniu jeho zmyslu a interpretácie. Moment trvalého hladáčstva je obsiahnutý i v Barthových kázňach.

Kapitola *Dogmatické práce* patrí k najzávažnejším v Casalisovej knihe. Po úvodnom oboznámení s tzv. *Drobnými spisami dogmatickými* sa zaoberá najvýznamnejším Barthovým dielom *Cirkevná dogmatika*.⁶ Nemožno očakávať — je to dané už samým rázom Casalisovej práce, snáď predovšetkým preto, aby nestratila onen proponovaný ekumenický charakter — že pôjde o podrobnú analýzu tohto náročného diela. Už zložitost a hĺbka problematiky, nastolená v *Dogmatike*, kladie hranice možnosti explikácie. Z Barthovej *Dogmatiky* vyzdvihuje predovšetkým dve základné črty: christologickú náplň, prípadne jej christologický moment a s ním súvisiaci problém christologického sústredenia. „Jediné z pohľadu od Ježiša Krista môžeme vidieť a rozumieť, jaký zmysl má v kresťanství onen jedinečný vzťah, na ktorý vždy s novým údivom musíme poukazovať a na neň poukazujeme s nutným rizikom najťažších omylů, když pravíme: Bůh a člověk. Co se tím chce říci, můžeme přesně objasnit jen tak, že vyznáme: Ježíš Kristus“ (str. 79).

Zvláštnu pozornosť si zaslúži kapitola o dialektickej metóde. Venuje sa prevažne vysvetleniu, resp. vymedzeniu samého pojmu. Na tomto mieste sa azda najviac pre-

javuje určitá „opatrnosť“ autora. Osvetlenie charakteru dialektickej metódy ponecháva v podstate samému Barthovi: „Že se Bůh (ale opravdu Bůh!) stává člověkem (avšak opravdu člověkem!) je zde pojato jako živá skutečnost, jako rozhodný obsah opravdové řeči o Bohu. Avšak jak lze vyjádřit nezbytný vztah obou stran k tomuto živoucímu středu? Pravý dialektik ví, že tento střed nelze obsáhnout ani nazírat; dá se zde proto jen naprosto zřídka strhnout k přímým výpovědím. Ví totiž, že všechna přímá sdělení, ať kladná nebo záporná, nejsou nikdy informací o tomto středu, nýbrž vždycky jen dogmatikou nebo kritikou... A tak jen zbývá... pokoušet se soustavně o vzájemný vztah mezi kladem a záporom: „ano“ ozřejmovat na „ne“ a „ne“ objasňovat pomocí „ano“, aniž se zastavíme déle než na okamžik na tomto strohém „ano“, či „ne“.“⁷

Celú prácu uzatvára kapitola *Karl Barth a Praha: „Pokus mu porozumět“*. Autor sa tu pokúša vysvetliť zložité vzťahy medzi Barthom a Kresťanskou mierovou konferenciou.

Vydanie Barthovej biografie môžeme hodnotiť, obzvlášť v našich pomeroch, ako významný edičný čin, ktorý by mohol prispieť k odstráneniu závažných diskrepancií, ktoré u nás v tejto oblasti existujú.

T. Hudeček

⁶ Die kirchliche Dogmatik, 1932—1959, doteraz dvanásť zväzkov.

⁷ *Gottes Wort und die Theologie*, 171 n.

KNIHA O FILOZOFII A POLITIKE

Autori nevelkého zborníka sociálnofilozofických štúdií nazvaného *Politická filozofia** používajú ako východisko pre svoje názory poznatok, že subjekt politicko-filozofických teórií súčasnosti sa oproti subjektu teórií typu Aristotelovej *Politiky*,

Hobbesovho *Leviathana* či Hegelovej *Filozofie práva* zmenil v tom zmysle, že sa

*Political Philosophy, ed. by Anthony Quinton, Oxford University Press, London 1967, 201 str.

neustále zväčšovalo jeho „metodologické sebauvedomenie“ u súčasných filozofov, ktorých viedlo k prijatiu obmedzenejšieho chápania sily svojho pôsobenia na spoločenský vývoj a v dôsledku toho i svojej zodpovednosti. Podľa autorov knihy sú „vo svetle pojmovej interpretácie filozofie diela, ktoré vytvárajú veľkú tradíciu politického myslenia, metodologicky značne nečisté. Patria iba k malým, hoci obvykle k rozhodujúcim filozofickým prácam, ktoré sú zatiaľ poruke.“ Autori si však uvedomujú, že nadviazanie či vyrovnanie sa s týmito tradíciami je dôležité práve v čase, keď „filozofia spoločnosti“ sa — ako to tvrdia v úvode — rozdeľuje na politickú filozofiu a na ideológiu. Vzťahy medzi pojmami tohto typu a medzi oblasťami skúmania spomenutých disciplín rozoberá P. H. Partridge v štúdiu *Politics, Philosophy, Ideology*. Klasická politická teória bola podľa neho zmesou rozličných druhov správadiel špekulatívnych náhľadov, vychádzajúcich z troch odlišných impulzov: filozofického, sociologického alebo ideologického podľa toho, či autor teórie vychádzal vo svojich náhľadoch na spoločnosť zo všeobecnejšieho pohľadu na podstatu reality (filozofický atomizmus napr. poskytol oporu spoločenskému individualizmu) alebo vychádzal zo zovšeobecňovania správania sa sociálnych fenoménov — „politická filozofia bola, prirodzene, jedným z predkov súčasnej sociológie“ (str. 34) — alebo kladol dôraz na ideologický moment („Pod ideologickým impulzom rozumiem iba formu politického myslenia, v ktorej dôraz nie je kladený ani na filozofickú analýzu a dedukciu, ani na sociologickú generalizáciu, ale na morálnu reflexiu...“ — str. 34). V súčasnosti sa problém „filozofie politiky“ komplikuje aj existenciou špeciálnych „politických vied“ napr. ekonómie a pod. Aby sa filozofi vyhlí prázdny špekuláciám a sofistike, musia si podľa Partridgea uvedomiť, že filozofický vplyv je iba jedným z mnohých, ktoré podopierajú politické špekulácie a že v modernej vede o spoločnosti nemôže byť rozhodujúci.

H. L. A. Hart začína svoju štúdiu o prirodzenom práve (*Are There any Natural Rights?*) tézou: v tom prípade, ak jestvujú nejaké morálne práva vo všeobecnosti, vyplýva z toho, že je aspoň jedno prirodzené právo, rovnaké pre všetkých ľudí, a to právo byť slobodný. Celá Hartova štúdia sa pohybuje na rozmedzí filozofie práva a filozofie morálky. Na toto rozmedzie sa dostal prostredníctvom svojej snahy vyporiadať sa s nevyhnutnosťou morálneho ospravedlnenia vzájomnej interferencie vlastnej slobody so slobodou iných. Dochádza k záveru, že ak ospravedľujeme vzájomné kríženía sa slobôd jednotlivcov na základoch morálneho práva, v skutočnosti sa odvolávame práve na — Hartom značne abstrakne chápaný — princíp práva byť slobodný, ktorý vraj platí pre všetkých ľudí bez rozdielu. „Interferencia slobôd“ má — podľa autora — svoje korene predovšetkým vo všeobecnom charaktere ľudskej aktivity alebo v sociologických problémoch činnosti spoločenských alebo národnostných, prípadne iných skupín (str. 53 — 66).

Najrozsiahlejšou štúdiou v zborníku je práca Josepha Schumpetera *Two Concepts of Democracy*. Uvažuje v nej na jednej strane o klasickej doktríne demokracie vytváratej na pozadí myšlienok „verejného dobra“ a „vôle ľudu“, ktoré dominovali v sociálnej filozofii devätnásteho storočia, a konfrontuje túto koncepciu s moderným pojmom demokracie ako „competition for political leadership“ na pozadí vzťahu medzi úzko chápanou demokraciou a individuálnou slobodou.

Zaujímavé myšlienky obsahuje krátky polemický článok Briana Barryho *Justice and the Common Good*. V súvislosti s pojmom spravodlivosti pojednáva autor o spoločenských a individuálnych záujmoch. Zisťuje, že v myšliach ľudí sú prítomné dva proti sebe stojace princípy: agregatívny a distributívny; podľa toho, ktorý z oboch princíпов vo svojich úvahách uprednostňujeme — spravidiľa uvedomky — mení sa pri hodnotení situácie

naše kritérium spravodlivosti. To by v konečnom dôsledku znamenalo, že v súvislosti s určitou spoločenskou realitou sa dajú vytvoriť prinajmenšom dve protichodné koncepcie spravodlivého stavu bez možnosti odvolania sa na nejaký vyšší princíp. Treba sa preto — podľa autora — vyhýbať zmiešavaniu pojmov, ktoré majú rozlišujúcu funkciu (napr. spravodlivosť, bezúhonnosť, slušnosť) s pojmami, ktoré sú výsledkom agregatívnej metódy (napr. „spoločenský záujem“, „verejné dobro“, „všeobecné blaho“; „dobro“ a „záujem“ napríklad vyžadujú — tvrdí Barry — zjednotiť rôzne spôsoby, v ktorých sa ľudia prejavujú; — str. 193).

Okruh problémov ďalších štúdií je vy-

medzený otázkami suverenity (Stanley I. Benn), authority (R. S. Peters a P. Winch), spoločenského záujmu (Brian Barry), slobody a rovnosti (E. F. Carritt, Isaiah Berlin) a s nimi súvisiacou problematikou.

Možno na záver povedať, že zborník *Political Philosophy* prináša ako celok vo svojej oblasti málo nového. Väčšinou ide o štúdie publikované už predtým v časopisoch, prípadne o úryvky z knižných vydání prác jednotlivých autorov. Význam zborníka spočíva predovšetkým v tom, že editorovi sa podarilo sústrediť na pomerne malú plochu názory popredných západných odborníkov v tejto oblasti a zostaviť ich do prehľadného a kompaktného celku.

Dalimír Hajko